

Причинитѣ на погрѣчанъето се криятъ въ особеноститѣ на характера на двата съсѣдни народа, и въ религиозно-културното надмощие на грѣцитѣ. Българитѣ, а особно южнобългарскиятъ македонски клонъ, сж възприемливи и податливи на чуждото, лесно учатъ грѣцкия езикъ и обичатъ да се показватъ съ него. Дѣто има грѣцки пришелци въ градоветѣ и въ селата, разговорниятъ езикъ и на българитѣ става грѣцки. Грѣцитѣ съ своята по-висока култура и съ опитното си духовенство всѣкога сж въздѣйствиували върху българитѣ. Освѣнъ това подъ турската властъ тѣ сж могли да завзематъ по-добро положение отъ българитѣ, благодарение на природната си хитрина. Българитѣ въ южнитѣ краища на Македония не сж имали якъ черковенъ центъръ, около който да се крѣпятъ. Светогорскитѣ български манастири сж оставали много далечъ. Охридската българска църква е оставала много далечъ. Иерарситѣ ѝ били на послѣдъкъ огрижени за своето съществуване и не могли да крѣпятъ българщината по далечнитѣ краища на архиепископията.

За отбѣлзване е, че сама църквата безъ помощта на грѣцки жители не е могла да прави голѣми успѣхи въ погрѣчанъето на българитѣ. Липсата отъ грѣцки прѣселенци въ Битоля, Воденъ, Дойранъ, Струмица и други нѣкои южни мѣста е запазила българското население отъ погрѣчанъе при най-усилена дѣятелность отъ страна на грѣцката църква и грѣцкитѣ училища прѣзъ XIX. в. Западномакедонскиятъ български клонъ е билъ по-устойчивъ срѣщу грѣцизма. Въ Охридъ около грѣцкитѣ владици се навѣртали грѣцки семейства, но тѣ не могли да хванатъ коренъ въ тия мѣста, нито могли съ помощта на училищата си да дадатъ по-широко разпространение на грѣцкия езикъ.

Процесътъ на погрѣчанъето въ Македония особно се е усилилъ въ края на XVIII. в., слѣдъ паданъето на Охридската Архиепископия. Въ началото на XIX. в. южномакедонското население е взимало живо участие въ завѣрата и се е въодушевлявало отъ грѣцки идеи. Въ страната имало добри елински училища, които сж разнасяли и езика и славата елинска между българитѣ. Силенъ ударъ получилъ грѣцизмътъ въ Македония прѣзъ врѣме на грѣцкото възстание, около 1821—22 год. Тогава много пострадали юногрѣцкитѣ градове Сѣрѣ, Солунъ, Беръ. Училищата пропаднали, голѣма часть отъ интелигенцията погинала, друга часть намѣрила спасение въ бѣгство къмъ Грѣция. Лобутъ Паша оплѣнилъ не само богатия погрѣченъ Нѣгушъ, но и Халкидическия Полуостровъ и грѣцкитѣ манастири въ